

УДК 37.091.214:348(477)

DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-2-41-49

THE ROLE OF MYROSLAV STELMAKHOVYCH IN FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE HISTORY OF PEDAGOGY IN INDEPENDENT UKRAINE

РОЛЬ МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА В СТАНОВЛЕННІ Й РОЗВИТКУ ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

YAROSLAV NAHRYBELNIY,

candidate of historical sciences,
associate professor

<https://orcid.org/0000-0003-3266-5798>

yar1507@ukr.net

Kherson State Maritime Academy

✉ 20 Ushakova avenue,
Kherson, Ukraine, 73000

ЯРОСЛАВ НАГРИБЕЛЬНИЙ,

кандидат історичних наук,
доцент

Херсонська державна морська
академія

✉ проспект Ушакова, 20,
м.Херсон, 73000

Original manuscript received: July 17, 2019

Revised manuscript accepted: September 12, 2019

ABSTRACT

The article analyzes the influence of his scientific ideas on the formation and development of the history of pedagogy in independent Ukraine on the basis of the analysis of the content of pedagogical works of Myroslav Stelmakhovich. The analysis of the works of Miroslav Gnatovich Stelmakhovich showed the versatility and heterogeneity of his interests, because they raised the problems of national, family, aesthetic moral, physical, labor education, Ukrainian studies, family studies and teaching methods of these subjects, questions of speech development and other.

It is substantiated that the researcher does not lose the novelty and relevance of leading principles of upbringing to which he refers: humanism, human nature, connection of upbringing with life, upbringing by work, taking into account the age and individual characteristics of pupils, systematic and consistent pattern of upbringing, personality, a combination of pedagogical leadership with the development of independence and initiative of education. These principles meet the requirements of the concept of a new Ukrainian school, which provides the education of students on universal values and patriotism. The task of the modern school is to form students' responsibility, respect for dignity, rights, freedoms, human interests, tolerance, ecological culture, kindness, and respect for the family.

It has been established that the educator develops a comprehensive educational system based on human and civic values. the attraction to national traditions, customs, rituals are of particular importance. Those are the treasures that represent the ethnic code of the Ukrainian. Taking into account the ideas of Ukrainian folk pedagogy will ensure the formation and formation of the Ukrainian national school, which M. Stelmakhovich considered "that comprehensive educational institution that provides students with the basics of science and education of a conscious citizen of sovereign Ukraine".

Keywords: *Ukrainian folk pedagogy, ethnopedagogy, principles of education and upbringing, pedagogical heritage of Myroslav Stelmakhovich.*

Для вивчення процесу становлення історії педагогіки як науки і навчальної дисципліни в незалежній Україні важливе значення має педагогічна спадщина Мирослава Гнатовича Стельмаховича – непересічного науковця й практика, дослідника багатьох проблем етнопедагогіки, теорії виховання, мовленнєвого розвитку учнів та інших. Звертаючись до багатой педагогічної спадщини дослідника, ми відзначаємо наукову цінність та актуальність його педагогічного досвіду, багатовекторність та самобутність його педагогічних ідей.

Як свідчить опрацювання спеціальної літератури, вивченню окремих аспектів педагогічної спадщини Мирослава Стельмаховича присвячено праці сучасних дослідників О. Будник, Л. Демчук, Л. Калуської, В. Каюкова, Б. Ступарика, О. Сухомлинської, В. Федяєвої, О. Цюняк та інших. Зокрема О. Будник досліджувала проблему формування особистісних цінностей засобами праці в творчому доробку педагога; О. Цюняк на основі студювання праць М. Стельмаховича докладно проаналізувала сутність та зміст народної педагогіки, схарактеризувала особливості використання здобутків етнопедагогіки в організації освітнього процесу сучасних закладів вищої освіти; В. Федяєва – особливості родинного виховання українців; Б. Ступарик схарактеризував Мирослава Стельмаховича як науковця, організатора науки. Сьогодні ж потребує цілісного й докладного вивчення його спадщина з урахуванням сучасних реалій у суспільстві загалом й освіті зокрема та визначення внеску науковця в розвиток української педагогіки.

Мета статті – проаналізувати педагогічні праці Мирослава Стельмаховича й визначити вплив його наукових ідей на становлення й розвитку історії педагогіки в незалежній Україні.

Нам видається влучною і емкою думка О. Цюняк, що праці Мирослава Стельмаховича – “це ціла енциклопедія виховання, мета якого полягає в тому, “щоб навчити кожного бути Людиною”, підготувати молоде покоління до самостійного життя” [6, с. 55], оскільки науковець усвідомлював, що в контексті розбудови незалежної України потребою часу стало відродження автентичної педагогіки, «особливого значення набрало науково обґрунтоване розв’язання виховних завдань засобами української народної педагогіки. Особливо нагальною стала проблема створення й застосування виховної системи, адекватної потребам українського державотворення й формування високоосвічених, духовно багатих й морально стійких особистостей, достойних громадян демократичної європейської держави” [5].

Аналіз праць Мирослава Гнатовича Стельмаховича засвідчує багатогранність і різновекторність його інтересів, адже в них порушено проблеми національного, родинного, естетичного морального, фізичного, трудового виховання, українознавства, родинознавства та методики навчання цих предметів, питання мовленнєвого розвитку учнів та інші.

Спираючись на провідні ідеї своїх видатних попередників О. Духновича, К. Ушинського, В. Сухомлинського, педагог розширює й поглиблює змістове наповнення поняття “народна педагогіка”, що, на його думку, є “тим багатомовним усним підручником навчання й виховання, який зберігається в пам’яті народу, постійно ним використовується, систематично збагачується й удосконалюється” [3, с. 124]. М. Стельмахович переконаний у тому, що народна педагогіка є найавторитетнішою, “бо її істинність підтверджена багатомісячною масовою практикою родинно-шкільно-громадського виховання, творцем і носієм якого є сама нація” [5, с. 4]. Саме тому “гуманна, демократична, національна педагогіка, школа й родина виростають на ґрунті народної педагогіки” [5, с. 6].

Прикметно, що в головній книжці свого життя “Українська народна педагогіка” М. Стельмахович заактуалізував і проблему “усунення штучно продукованих у період суспільних деформацій і національного нігілізму суперечностей між досягненнями багатомісячного морально-педагогічного досвіду народу й недостатнім його використанням у науковій теорії та практиці сімейно-шкільного виховання” [5, с. 3]. Це завдання набуло особливої актуальності для педагогічної думки України, яка впродовж тривалого часу перебувала в умовах тоталітарного режиму СРСР, де зневага до особистості, заперечення її права на індивідуальність та водночас абсолютизація інших цінностей, чужих природі людини, вели не тільки до розуміння й усвідомлення людини як механізму, а й до фізичного знищення мільйонів українців.

Посібник містить п’ять взаємопов’язаних розділів, що розкривають концептуальні положення української народної педагогіки. Так, у першому розділі автор розмежовує сутність понять “народна педагогіка” та “етнопедагогіка”, розкриває генезу української народної педагогіки, переконливо обґрунтовує, що саме вона є золотим фондом педагогіки, показує, як відбито питання української етнопедагогіки в науковій літературі.

Особливий інтерес викликає другий розділ – “Камінь шліфують, а людину виховують”, – у якому визначено мету, зміст, принципи, форми й методи виховання.

Не втрачає новизни й актуальності виокремлення дослідником провідних принципів виховання, до яких він відносить: гуманізм, природовідповідність, зв’язок виховання з життям, працею, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, систематичність і послідовність виховання, єдність вимог і поваги до особистості, поєднання педагогічного керівництва з розвитком самостійності та ініціативи виховання. Означені принципи відповідають вимогам Концепції Нової української школи, якою передбачено виховання учнів на загальнолюдських цінностях і патріотизмі. Завданням сучасної школи є формування в учнів відповідальності, поваги до гідності, прав, свобод, інтересів людини, толерантності, екологічної культури, доброти, шанобливого ставлення до сім’ї.

Основним критерієм визначення рівня вихованості людини педагог визначає її вчинки й поведінку (“Оцінню людину за її вчинками”, “На

дерево дивись, як родить, а на людину – як робить”).

Цікаво висвітлено особливості застосування низки різноманітних прийомів: вимоги, показу, тренування, наказу, нагадування, контролю й самоконтролю, що в народній педагогіці виражаються в різний спосіб (у стислій цікавій розповіді про певні факти з життя людей, у мудрій пораді старших, в афоризмах тощо). Педагог дає цінні поради, як застосовувати означені прийоми в практичній діяльності.

М. Стельмахович пише, що “про раціональне використання часу на основі дотримання тих чи тих режимних моментів ідеться в багатьох прислів'ях і приказках, наприклад: “Хто рано встає, тому Бог дає”, “Зі сном, як з волом, борися, а рано вставати не лініся”, “Сьогоднішньої роботи на завтра не відкладай”, “Зробив діло – гуляй сміло” [5, с.56]. Як переконує аналіз спеціальної літератури, останнім часом активізувалися розроблення, присвячені тайм-менеджменту в освіті, тобто розробленню принципів ефективного управління часом. Хоч науковці стверджують, що термін “time management” уперше з'явився в 70-х роках ХХ століття, українська народна педагогіка має цікаві здобутки. “Глибоко замислитися над невинним плином часу спонукають також народні загадки. І це не випадково: режим, тобто розумний і чіткий розпорядок життя і діяльності дитини, народна педагогіка розглядає як один з дійових методів виховання, важливий чинник формування звичок” [5, с.56]. Ми вважаємо, що істотним доповненням досліджень європейських учених можуть стати розроблення М. Стельмаховича в цій царині.

З огляду на те, що гра вважається унікальним феноменом загальнолюдської культури (Е. Берн, П. Блонський, Ф. Бойтендайк, Л. Виготський, С. Габрусевич, Х.-Г. Гадамер, Й. Гейзінга, К. Гроос, Д. Ельконін, О. Запорожець, Ж. Піаже, С. Рубінштейн, Ж. Хайдаров, М. Хайдеґґер, Ф. Шіллер та ін.), педагог приділяє значну увагу дитячій грі, акцентуючи на тому, що це “один з основних видів діяльності дітей, спрямований на практичне пізнання навколишніх предметів і явищ через відтворення дій та взаємин дорослих. Гра, забава, а тим більше іграшка належать до головних атрибутів дитинства. Діти граються скрізь, де тільки трапляється нагода: у хаті, на вулиці, у полі, лісі, на річці, спортивному майданчику тощо. Гра – явище соціальне, породжене трудовою діяльністю людини. Вона виникла у відповідь на потреби суспільства, в якому живуть діти” [5, с. 57]. Саме тому М. Стельмахович обґрунтовує необхідність використання потенціалу гри в навчанні й вихованні учнів.

Значну роль приділено самовихованню. Нам імponує думка педагога, що “Коли в дитини формується відповідний рівень свідомості й самосвідомості, то виникає здатність до самоаналізу, спостереження і самооцінки, уміння розібратися у вчинках інших людей, а отже, проаналізувати власну поведінку та усвідомити, що потрібно підпорядковувати особисті якості і власну поведінку вимогам народної моралі” [5, с. 66]. Це положення теж корелюється з вимогами Концепції Нової української школи, спрямованої на формування в учнів громадянської позиції, свідомості, толерантності.

Окремий розділ посібника – “Батьки і діти” – присвячено висвітленню унікальної ролі родини й формуванню особистості дитини. М. Стельмахович зазначає: “Народна педагогіка у підних стосунках між чоловіком і жінкою бачить великий педагогічний сенс. Добрі подружні взаємини, по-перше, служать надійним фундаментом створення міцної сім’ї зі здоровим мікрокліматом; по-друге, допомагають успішно розв’язувати виховні проблеми; по-третє, є тим взірцем для молоді, який найуспішніше формує майбутніх чоловіків і жінок, тобто кує потенційний резерв майбутніх подружніх пар для створення нових сімей” [5, с. 87]. Ознайомлення з традиціями української народної педагогіки сприяє формуванню ціннісного ставлення до родини в сучасних учнів і студентів, сприяє усвідомленню важливості побудови найкращих стосунків між чоловіком і жінкою. Для кращого сприймання значущої інформації М. Стельмахович вдало ілюструє її прикладами з українських фольклорних творів.

Педагог конкретизує провідні напрями родинного виховання в окремому розділі. Він виокремлює родинне, трудове, розумове, естетичне виховання, піклування про здоров’я та фізичний розвиток дітей.

На думку науковця, основою української народної педагогіки є праця, бо вона – “першооснова життя суспільства, головної засіб створення матеріальної й духовної культури (“Без труда нема добра”, “За спання нема коня”, “Будеш трудитися – будеш кормитися”, “Праця людину годує, а лінь – марнує”). Правильно організована праця облагороджує людину, забезпечує її нормальний фізичний, розумовий і моральний розвиток” [5, с. 129].

М. Стельмахович, аналізуючи зміст українських народних казок, стверджує, що “змальовані тут працюючі персонажі – розумні, чесні, правдиві, скромні, людяні, доброзичливі, а ледарі – тупі, хвалькуваті, брехливі, з черствим і холодним серцем, здатним на жорстокість і злочин. За чесну, сумлінну працю герої казок отримують нагороди, а за бездіяльність зазнають кари; гультьям і неробам народ виносить тяжкий вирок” [5, с. 135]. Таким чином, у процесі роботи з текстами казок учні формують особливе ставлення до праці, повагу до людини праці.

На нашу думку, в умовах сучасної школи ці положення можуть бути інтерпретовані в настановах на сумлінну роботу учнів як на уроці, так і в позаурочний час, адже навчання – це важка повсякденна праця, а також у формуванні в учнів умінь допомагати дорослим вдома, неухильно виконувати свої домашні, громадські обов’язки [2, с. 57].

У своїй педагогічній діяльності педагог значну увагу приділяв розумовому вихованню дітей. Цінними для нас є його думки: «Розумове виховання – процес тривалий і складний. Успіх його забезпечується багатьма чинниками. Провідне місце серед них займає живе спілкування з розумними людьми (“З розумним поговорити, то й розуму наберешся, а з дурним – то й свій за губиш”). А звідси й порада: “Мудрого шукай, дурного обходь”. Саме такий обмін думками дуже потрібний у спілкуванні з малими дітьми, коли в них формуються уявлення про навколишнє життя. Діти люблять, коли з ними багато говорять” [5, с. 148]. Це

твердження набуває особливої актуальності в добу гаджетів, коли діти замість живого спілкування з рідними граються різноманітними електронними приладами.

М. Стельмахович збагатив педагогічну спадщину й настановами про піклування та фізичний розвиток дітей, адже “Емпіричним шляхом народна педагогіка дійшла висновку, що вдале просування фізичного розвитку дитини сприяє виробленню таких важливих рис, як наполегливість, відвага, рішучість, чесність, дисциплінованість, потяг до праці, впевненість у своїх можливостях, оптимізм, колективізм, здатність до переборення труднощів [5, с. 152]. Педагог радить залучати дітей до руху, перебування їх на свіжому повітрі, прогулянок, привчати їх правильно харчуватися, дотримуватися гігієнічних норм.

Дослідник доводить необхідність залучення дітей до прекрасного, зазначаючи, що це необхідно робити з раннього віку, чуття ритму, емоційні переживання, пробуджуючи потяг до художньої творчості, розвиваючи естетичні здібності в різних видах діяльності. Цінною вважаємо думку педагога, що «В українському фольклорі чимало дитячих пісенок, які розвивають чуття ритму, привчають малят виконувати прості ігрові і танцювальні рухи: плескати в долоні, переступати з ноги на ногу, притупувати ніжкою, помахувати ручкою, повертати долоньки, ставити руки на пояс тощо” [5, с. 155]. Ці настанови М. Стельмаховича майбутні вихователі і вчителі початкових класів повинні розуміти буквально, накопичуючи спеціальний матеріал для роботи з дітьми.

Науковець вбачав велике педагогічне значення в залученні дітей до вирощування рослин, оскільки така діяльність сприяє естетичному вихованню. Мирослав Стельмахович наголошував на необхідності ознайомлення дітей з українським декоративно-прикладним мистецтвом, народними рукоemesлами, танцями, пісенною спадщиною українців.

Значну роль педагог відводить мовному етикету – правилам ефективного мовленнєвого спілкування, що вироблені в живій мовленнєвій практиці українського народу впродовж тривалого часу. Автор зазначає, що народна педагогіка розглядає етикет як ознаку людської краси. Як свідчить практика, у закладах освіти недостатньо уваги приділяється роботі з формування культури спілкування учнів, пов'язаної з їхньою пізнавальною, етикетною, регулятивною, ціннісно-орієнтаційною функціями.

Розвиток мовлення учнів відбувається, як відомо, у процесі активної мовленнєвої діяльності, що породжується потребою в спілкуванні (розповісти про свої враження, спостереження, почуття, переживання, думки). Оволодіти мовленнєвими навичками можна лише в умовах відповідної практики, під час спілкування в різних ситуаціях. Суспільству потрібні творчо мислячі, з оригінальними ідеями люди, які мають власну думку, можуть аргументовано переконувати, коректно заперечувати, у разі необхідності вступати в полеміку. Відтак необхідною умовою реалізації такої потреби в школі є навчання дітей мовленнєвого етикету.

Робота з формування мовленнєвого етикету повинна носити

неперервний характер. Уже в початковій школі мають закладатися основи культури мовлення та формування комунікативних умінь учнів.

Особливий інтерес становить останній розділ книжки – “Народна дидактика” – у якому визначено сутнісні характеристики ключового поняття, окреслено головну мету її, яку науковець визначив як розумову освіту. Крім того, описано принципи, методи навчання та форми його організації. Як засвідчує аналіз змісту розділу, принципи народної дидактики суголосні із загальнодидактичними, як-от: доступності, міцності навчання, зв’язку навчання із життям тощо. Згодом, у 2003 році дослідник оприлюднив свої міркування щодо етнопедагогічних засад навчання української мови, виокремивши принципи народності, природовідповідності, культуровідповідності, демократизму, родинно-громадсько-шкільної мовної гармонії, емоційності, історизму, що зумовлює вивчення мовних одиниць у синхронічному й діахронічному контекстах, європеїзму, що зумовлює знання мови на європейському рівні тощо [4].

До основних принципів методики української мови М. Стельмахович відносить принцип культуровідповідності, у контексті якого визначає коло обов’язків учителя-словесника: “Учити учнів виразно читати, граматно писати, спілкуватися, бути толерантними і коректними у стосунках; володіти діалогічним і монологічним мовленням; не допускати розбіжності між словом і ділом; уміти спілкуватися у вузькому колі й виступати публічно, переконувати, радити, розраджувати, аргументувати, дискутувати; бездоганно оформляти ділові папери; вільно користуватися різними словниками та іншою довідковою літературою; невпинно дбати про збагачення своєї лексики” [4, с. 22].

Принцип природовідповідності (термін М. Стельмаховича) враховує вікові, етнопсихологічні особливості учнів; зв’язку теорії з практикою, згідно з яким установлюється правильне співвідношення теорії з практикою. Культурологічний принцип сприяє всебічній реалізації міжпредметних зв’язків мови з історією, літературою й мистецтвом. Принцип системності сприяє усвідомленню мови як системи, що постійно розвивається, удосконалюється, з одного боку. З іншого – передбачає цілеспрямоване системне засвоєння мовних одиниць, що є ґрунтом для формування мовленнєвих умінь.

Необхідність упровадження принципу емоційності переконливо доведена в лінгводидактичних студіях М. Стельмаховича, оскільки емоційність дає змогу забезпечити мовний розвиток учня на основі єдності його душі, серця й розуму, тобто спонукає школяра сприйняти мовну науку широко, як найбільш потрібну, рідну, максимально мобілізувати його увагу, пам’ять, уяву, мислення й волю [4].

З огляду на те, що з-поміж науковців і досі немає єдності у визначенні методів, викликає інтерес наукова позиція М. Стельмаховича, згідно з якою “методи навчання – це способи педагогічних дій, за допомогою яких досягається засвоєння знань, умінь і навичок, а також розвиток пізнавальних і творчих здібностей людини” [5, с. 174]. Прикметним є те, що педагог поряд із дидактичним визначав розвивальний потенціал

методів навчання, оскільки був переконаним, що “методи і прийоми навчання у народній дидактиці мають психолого-педагогічний вплив на особистість” [5, с. 174]. Цікавою є й авторська класифікація методів: наочні, словесні, практичні й ігрові [5, с. 174]. Наочні методи радить застосовувати в тісному зв'язку зі словом, оскільки народна дидактика розглядає слово як потужний інструмент здобування знань.

Головну ідею книжки можна визначити таким чином – причетність вихованця до всіх аспектів суспільного життя має бути визначальною для його формування. Педагог розробляє цілісну виховну систему на основі загальнолюдських та громадянських цінностей. Особливе значення має залучення до національних традицій, звичаїв, обрядів – тих скарбів, що репрезентують етнічний код українця. Тільки врахування ідей української народної педагогіки забезпечить становлення й формування української національної школи, якою М. Стельмахович вважав “той загальноосвітній навчальний заклад, що забезпечує засвоєння учнями основ наук і виховання свідомого громадянина суверенної України” [5, с. 217].

Оскільки сучасне суспільство стоїть перед низкою серйозних викликів, зумовлених проблемами соціально-економічного, політичного й культурного розвитку, зокрема послабленням зв'язків між поколіннями українців; необхідністю підготовки молодих людей до життя в умовах глобальних проблем; потребою вибору правильних поведінково-комунікативних стратегій у поліетнічному суспільстві; подоланні протиріч між людиною та екосистемою тощо, у цьому контексті актуальним є вивчення праць, присвячених проблемі відродження національної культури, звернення до традицій, пошук моральних орієнтирів для молодого покоління, до яких і належить студії науковця.

У процесі аналізу педагогічного доробку М. Стельмаховича діходимо висновку про його помітний внесок у дидактику (принципи, методи навчання), теорію виховання, лінгводидактику (етнопедагогічні засади навчання української мови, питання мовленнєвого розвитку учнів). Висловлена педагогом ідея впровадження здобутків української народної педагогіки сьогодні на часі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні концепції формування компетентностей учнів і студентів на засадах етнопедагогіки.

Література

1. Будник О. Б. Педагогічні передумови виховання школярів. – Івано-Франківськ, 1997.
2. Нагрибельний Я. А. Аналіз змістового та нормативного складників робочих програм навчальної дисципліни “Історія педагогіки” в сучасних закладах вищої освіти України // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки – 2019. – №1. С. 54-62 [DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1-54-62]
3. Стельмахович М. Вибрані твори / М. Стельмахович [За ред. Л. Калуської]. – Івано-Франківськ-Коломия, 2011. – Т. 2. – 546 с.
4. Стельмахович М. Г. Етнопедагогічні основи методики української мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1993. – № 5 – 6. – С. 19 – 23.
5. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. — К. ІЗМН, 1997. — 232 с.

6.Цюняк Оксана. Педагогічна спадщина Мирослава Стельмаховича у формуванні професійної культури майбутніх магистрів початкової освіти (до 80-річчя від дня народження Мирослава Стельмаховича) / Обрії. 2014. №1. С. 55-57. – Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/obrii_2014_1_17

References

- 1.Budny`k O. B. Pedagogichni peredumovy` vy`xovannya shkolnyariv. – Ivano-Frankivs`k, 1997.
- 2.Nahrybelnyi Yaroslav. Analysis of the content and the normative components of "History of Pedagogy" programs in Ukrainian higher education institutions // Scientific Papers of Berdiansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences – 2019. – №1. С. 54-62 [DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1-54-62].
- 3.Stel`maxovy`ch M. Vy`brani tvory` / M. Stel`maxovy`ch [Za red. L.Kalus`koyi]. – Ivano-Frankivs`k-Kolomy`ya, 2011. – Т.2. – 546 s.
- 4.Stel`maxovy`ch M.G. Etnopedagogichni osnovy` metody`ky` ukrayins`koyi movy` // Ukr. mova i lit. v shk. – 1993. – ## 5 – 6. – S. 19 – 23.
5. Stel`maxovy`ch M. G. Ukrayins`ka narodna pedagogika. — K. IZMN, 1997. – 232 s.
- 6.Cyuniyak Oksana. Pedagogichna spadshhy`na My`roslava Stel`maxovy`cha u formuvanni profesijnoyi kul`tury` majbutnix magistriv pochatkovoyi osvity` (do 80-richchya vid dnya narodzhennya My`roslava Stel`maxovy`cha) / Obriyi. 2014. #1. S. 55-57. – Rezhy`m dostupu http://nbuv.gov.ua/UJRN/obrii_2014_1_17

АНОТАЦІЯ

У статті на основі аналізу змісту педагогічних праць Мирослава Стельмаховича визначено вплив його наукових ідей на становлення й розвиток історії педагогіки в незалежній Україні. Аналіз праць Мирослава Гнатовича Стельмаховича засвідчує багатогранність і різноекторність його інтересів, адже в них порушено проблеми національного, родинного, естетичного морального, фізичного, трудового виховання, українознавства, родинознавства та методики навчання цих предметів, питання мовленнєвого розвитку учнів та інші.

Обґрунтовано, що не втрачає новизни й актуальності виокремлення дослідником провідних принципів виховання, до яких він відносить: гуманізм, природовідповідність, зв'язок виховання з життям, виховання працею, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, систематичність і послідовність виховання, єдність вимог і поваги до особистості, поєднання педагогічного керівництва з розвитком самостійності та ініціативи виховання. Означені принципи відповідають вимогам концепції нової української школи, якою передбачено виховання учнів на загальнолюдських цінностях і патріотизмі. Завданням сучасної школи є формування в учнів відповідальності, поваги до гідності, прав, свобод, інтересів людини, толерантності, екологічної культури, доброти, шанобливого ставлення до сім'ї.

Установлено, що педагог розробляє цілісну виховну систему на основі загальнолюдських та громадянських цінностей. Особливе значення має залучення до національних традицій, звичаїв, обрядів – тих скарбів, що репрезентують етнічний код українця. Тільки врахування ідей української народної педагогіки забезпечить становлення й формування української національної школи, якою М. Стельмахович вважає "той загальноосвітній навчальний заклад, що забезпечує засвоєння учнями основ наук і виховання свідомого громадянина суверенної України".

Ключові слова: українська народна педагогіка, етнопедагогіка, принципи навчання й виховання, педагогічна спадщина Мирослава Стельмаховича.